

ALİMLERİN ÜSTÜNLÜĞÜ*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Akra dinleyicilerim!

Size yine gurbetten hitab ediyorum. Önceden programlanmış, tertiplenmiş ve aylar önceden dergilerimizde de ilân edilmiş olduğu üzere, Almanya'daki bir "Sevgi ve Kardeşlik Günleri" programına katılmak üzere Almanya'ya geldim, Almanya'dayım. Cumanızı tebrik ederim.

a. Alimin Fazîleti

Siz dört hadis-i şerif okumak istiyorum. Birinci hadis-i şerifi Ebû Ümâme RA'dan Tirmizî ve Taberânî rivayet etmiş. Tirmizî hasen ve sahih olduğunu beyan etmiş. Peygamber SAS Efendimiz Hazretleri buyuruyorlar ki:¹

فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ، كَفَضْلِي عَلَى أَدْنَاكُمْ. إِنَّ
اللَّهَ وَمَالَيْكَتَهُ، وَأَهْلَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ، حَتَّى
النَّمْلَةَ فِي جُحْرهَا، وَحَتَّى الْحُوتَ لِيُصَلُونَ عَلَى
مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرِ

(ت. طب. عن أبي أمامة)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.50, no:2685; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.100, no:289; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.233, no:7911-7912; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.98, no:1243; İbn-i Hacer, *Ravdatü'l-Muhaddisîn*, c.VIII, s.269, no:3440; Ebû Ümâme el-Bâhilî RA'dan.

Hâris, *Müsned*, c.I, s.55, no:38; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.145, no:28740; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.86, no:1828; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIV, s.442, no:14687.

RE. 323/1 (*Fadlû'l-àlimi ale'l-àbidi, kefadlî alâ ednâküm. Inna'llàhe ve melâiketehû, ve ehle's-semâvâti ve'l-aradîne, hatte'n- nemlete fî cuhrihâ, ve hatte'l-hûte leyusallûne alâ muallimi'n- nâsi'l-hayr.*)

Şimdi mübarek metnini okuduğumuz bu birinci hadis-i şerifimizi, konuşmamızın ilk hadis-i şerifini açıklayayım. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyorlar ki:

(*Fadlû'l-àlimi ale'l-àbid*) “Àlimin àbid üzerine üstünlüğü, (*kefadlî alâ ednâküm*) benim siz ümmetinden herhangi bir kişiye, sıradan, en aşağı dereceli bir kimseye üstünlüğüm gibidir.” Yâni, Peygamber Efendimiz'in müslümanların en aşağı derecesindeki bir kimseyle arasında ne kadar yüksek fark varsa, alim ile àbid arasındaki fark o kadar büyüktür, alimin üstünlüğü o kadar fazladır, o kadar yüksektir.

(*Inna'llàhe*) “Hiç şüphe yok ki, alemlerin Rabbi olan yaradığımız Allah-u Teâlâ Hazretleri, (*ve melâiketehû*) ve onun melekleri, (*ve ehle's-semâvâti ve'l-aradîn*) göklerin ve yerin ahâlisi...” Tabii bunlar, melekler önceden zikredildiğine göre, yâni kuşlar, diğer canlılar, gökteki yerdeki diğer yaratıklar... (*Hatte'n-nemlete fî cuhrihâ*) “Hattâ yuvasındaki, deliğindeki karınca, (*ve hatte'l-hûte*) hatta denizdeki balık bile; (*leyusallûne*) bütün bu varlıkların hepsi, Allah ve melekleri ve göğün ve yerin ahâlisi yaratıklar, hatta deliğindeki karınca ve denizdeki balık bile hepsi birden, (*leyusallûne alâ muallime'n-nâsi'l-hayr*)

insanlara hayrı öğreten muallimlere, öğreten kişilere dua ederler, salât eylerler.”

Tabii, (*yusallûne*) salât eylemek. “Allah da salât eyler, melekleri de salât eyler, diğer gök ehli varlıklar da salât eyler, karıncalar da salât eyler, balıklar da salât eyler.” buyruluyor. Şimdi bu salât eylemek ne demek?..

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin salât eylemesi, onları, yâni salât eylediği kimseleri rahmetine erdirmesi demek. Onlara lütufta bulunacağı mânâsına geliyor. Meleklerin salâtı demek, dua demek... Neden Allah'ınki onlara rahmet eylemek mânâsına geliyor da, meleklerinki dua mânâsına geliyor?.. Çünkü Allah-u Teâlâ Hazretleri temennide bırakmaz işi, istekte bırakmaz. Bir şeyi diledi mi, istedi mi olur. Onun için, melekler duacıdır.

Aslında salât eylemek, teveccüh eylemek demek... Yâni meleklerin teveccühü... Bu kullara teveccüh ederler. Onlara dua ederler, hayır isterler Allah'tan. Allah'ın teveccühü de; teveccüh etti mi, rahmet edecek demektir. Yerdeki gökteki bütün varlıkların da teveccühü; onların da sevmesi, dua etmesi, eğer

elinden geliyorsa yardımcı olması demek yâni. O mânâyâ da gelebilir. Hepsi alime böyle muamele ederler. Yâni alimin derecesi, eriştiği mazhariyet, yardım ve lütuflar çok fazla...

Alimin âbid üzerine üstünlüğü de, Peygamber Efendimiz'in sıradan bir müslümana olan üstünlüğü kadardır. Arada büyük fark var. Yâni,

nerede Peygamber Efendimiz, nerede bir basit müslüman, en aşağıdaki müslüman?..

Şimdi, alim ne demek, âbid ne demek?.. *Alim*, bilen insan demek. *Âbid*, ne demek? İbadet eden insan demek... Alim, ibadet eden insandan üstün oluyor.

Yâni bu âlim, ibadet etmeyip de, bildiği için mi üstün oluyor?.. Hayır! İbadet de ediyor ama bilerek ibadet ediyor. Dinin özünü, aslını, anlamını, hikmetini, mânâsını bilerek, şuurlu, derinden anlayarak, hissederek ibadet ediyor. Yoksa, “Alim olmuş, ibadete lüzum yok, ibadet etmek aşağı bir şey(!)” demek mânâsına asla anlaşılmamalı!..

Alim en çok ibadet eder, alim Allah’tan en çok korkar, alim Allah’a en güzel ibadet eder. İlmi dolayısıyla, bildiği için her şeyin inceliğini, inceliğini bilen insan ince insan olur, zarif insan olur, kâmil insan olur, tatlı insan olur. Bilen insanla bilmeyen insan eşit olmaz, denk olmaz, bir olmaz. Bilen insanın her şeyi güzeldir.

*Alimlerin sözleri lâ’l ü mercan, incidir;
Câhillerin sözleri dâimâ can incidir.*

“Alimin sözü lâ’l², mercan, incidir. Yâni, alimin sözü mücevher gibidir, inci gibidir, böyle tatlıdır, güzeldir. Cahillerin sözleri dedâimâ can yakar, insanları üzer.” demiş şairin birisi, güzel söylemiş. Allah rahmet eylesin kimse... Demek ki, alimlik güzel!

---

² Parlak kırmızı renkte, billurlaşmış, saydam bir alüminyum oksidi olan değerli bir taş.

Alimlik, kuru alimlik değil! Tekrar altını çizerek söylüyorum: Bildiğini uygulayan, uyguladığını da bilerek yapan, bilgi sahibi, işin künhüne vâkıf...

İşte onun için, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri, dinimizi taklîden, babadan dededen öyle gördük, öyle öğretiler diye değil de; ayetleri bilerek, hadis-i şerifleri bilerek, derinlemesine tefekkür ederek, dünyanın mânâsını, ahiretin mânâsını, hayatın mânâsını, ölümü, ölümden sonrasını, geçmiş insanları, geçmiş insanların başına gelen olayları düşünüp ibret alarak yaşamalıyız. Tefekkür gibi kıymetli ibadet yok! Böyle aklımızı kullanarak, ilmimizi, irfanımızı kullanarak, Allah'a kulluğu güzel yapmağa çalışmalıyız.

Cahil, iyi bir şey yapmak istese bile, tabii iyi yapamaz; hatalı yapar, kalp kırar, yanlış iş yapar. Şimdi biz Türkiye'deyken, bir camiye götürdüler bizi bir şehirde:

“—Bu, bu şehrin en büyük camisidir.” dediler.

Baktım, şöyle mimarî gözüyle de bakıyorum yapıya: Kemerler yapmışlar yan taraflara, direk var. İki direğin arasına güzel kemer yapmışlar. Kemer nedir?.. Yâni iki direğe ağırlığı bindiriyor, aradaki kısmı kemerle geçiyor, açıklık olsun diye. Kubbenin kemerinin yapılması, altındaki ferahlığı, meydanı, açıklığı sağlamak için...

Şimdi o camide baktım, kemerin ta orta yerine bir direk yapmış, süs olarak. Anlamsız bir şey... Yâni kemer zâten açıklığı sağlamak

için. Ortasında direğe lüzum yok. Güldüm kendi kendime. Neden?.. Mimarlık bakımından cahilce bir iş...

İnsan her yaptığı işi, ilmine uygun olmayarak yaparsa, ustasına sormazsa; cahiller bu meseleleri, herhangi bir meseleyi mütalaa ederse, hata eder. Onun için İslâm'da en önemli hususlardan birisi, işi erbabına bırakmaktır, ehline bırakmaktır.

Hatta Peygamber Efendimiz:³

إِذَا وَسَدَ الْأَمْرُ إِلَىٰ غَيْرِ أَهْلِهِ، فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ
(خ. عن أبي هريرة)

ME. 131 (*İzâ vüsside'l-emru ilâ gayri ehlihî*)
“İşler böyle ehli olmayan insanların uhdesine verilince, onların üzerine yüklenince, yamanınca; (*fe'ntaziri's-sâah*) kıyametin kopmasını bekle!” buyuruyor.

Neden?.. E berbat edecek işi, bilemeyecek, yanlış yapacak diye. Herkesin vazifesi var. Mühendis, meselâ inşaat mühendisi, inşaatla meşgul oluyor ama hastanede gidip ameliyat yapmıyor... Doktor hastalıklarla meşgul oluyor ama kalkıp da kendi mesleğinin dışındaki bir başka işi yapmıyor. Hatta doktorun birisi ilâç yapmağa kalkarsa:

“—Sen farmakolog musun, ilâççı mısınız?” diye

³ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.33, no:59; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XIV, s.210, no:38422; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.IV, s.127, no:2927.

kızarlarmış mesleğin erbabı olan kimseler. “O ayrı bir meslek!” derlermiş yâni. Asker memleketi idare ediyor... Ama her ilmin erbabı var.

Hakim iki kişi arasında hükmediyor ama, bazen bilirkişiyeye müracaat ediyor. Çünkü o konuyu o biliyor diye. O bakımdan, aziz ve sevgili kardeşlerim, alim olmaya gayret edelim, bilmeye gayret edelim, her şeyin doğrusunu öğrenmeye gayret edelim!..

Ben burada tabii bir büyük engel görüyorum. İnsanların doğruları bilmesinin engelleri nedir?.. Engellerden bir kısmı dışarıdandır. Yâni ona bilgiyi doğru vermemek için yanıltan insanlar olur, yanlış bilgiler verir. Yanlış bilgi, yanlış duymak, yanlış söylemek, karşıda yanlış bilgi meydana getirir. Tabii onun için, haberin kaynağını bilmesi lâzım insanın... Söyleyenin o işteki salâhiyetini bilmesi lâzım! Doğruyu öyle yakalayabilir. Doğru kaynaktan doğru bilgi alması lâzım!..

Bazen de insanların hissiyâtları, yâni duyguları, duygusal yönü işin içine karıştırıyor. Gerçeği görmek istemiyor veya alıştığı ters şekilde görüyor, istediği şekilde görüyor. Halbuki gerçek öyle değil. Bu da duygusuna esir olmak, objektif değil, sübjektif karar vermek; yâni bîtaraf değil, yandaş olarak, körü körüne karar vermek... O da ilmi engelleyen bir şey.

Tabii doğru karar vermek kolay bir şey değil, doğruyu bulmak kolay bir şey değil... İlim adamı olmak kolay bir şey değil ama, onu sevmek

lâzım, olmaya çalışmak lâzım! Elde etmeye çalışmak lâzım! Öyle olmazsa, o zaman her işte yanlışlıklar yapılır.

Biliyorsunuz, Hazret-i Ali Efendimiz Kâbe'nin anahtarını aldı Mekke fethedildiği zaman... Anahtar müslüman olmamış bir kimsenin elindeydi, Mekke fethedilmişti. Adam henüz müslüman değildi. Hazret-i Ali Efendimiz gitti, kuvvet kullanarak anahtar sahibinin elinden aldı, Kâbe-i Müşerrefe'nin kapısını o anahtarla açtı. SAS Efendimiz Kâbe-i Müşerrefe'nin içinde namaz kıldı.

Çıktıktan sonra da, Hazret-i Ali Efendimiz istiyordu ki, Kâbe'nin anahtarı artık kendisinde kalsın. Ama Hazret-i Ali Efendimiz'in isteği bu olduğu halde, Hazret-i Ali Efendimiz başımızın tâcı olduğu halde, Allah'ın arslanı olduğu halde, Rasûlüllah Efendimiz'in mübarek sahabesi, Aşere-i Mübeşşere'den, evlâtlığı, ahiret kardeşi seçtiği kimse, Fâtıma Anamız'ın mübarek eşi, seyyidlerin babası, dedesi... Her bakımdan güzel bir kimse olduğu halde, anahtar kendisinde kalmadı.

Çünkü ayet-i kerime indi:

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا

(النساء: ٥٨)

(İnna'llàhe ye'muruküm en tüeddü'l-emânâti ilâ ehlihâ) “Şübhesiz ki, Allah size emânetleri ehline vermenizi emreder.”(Nisâ, 4/58) buyruldu.

Bunun üzerine Peygamber SAS Efendimiz:

“—Bu işi o aile yapıyordu eskiden beri, anahtarı tekrar o aileye verin!” dedi.

Hazret-i Ali Efendimiz zorla, zor kullanarak almış olduğunahtarı götürdü; güzellekle, tebessümle o kişiye teslim etti. dedi ki:

“—Veriyorum.”

Şaşırdı adam. Muzaffer ordunun mensubu, anahtarı zorlaalmış olan Hazret-i Ali Efendimiz anahtarı tekrar getiriyor, veriyor, yâni bu kadar büyük bir olay. Şaşırdı, dedi ki:

“—Nasıl oldu bu iş?”

“—Ayet-i kerime indi bu hususta. Herkes ehil olduğu işi yapsın diye, ‘Emaneti ehline verin!’ diye Allah emretti. Onun için anahtarı size veriyorum.” deyince; o şahıs çok sevindi, sevince gark oldu, çok duygulandı ve müslüman oldu.

İslâm böyle yâni...

Onun için, her şeyi ehlinden öğrenmek lâzım! Her bilginin doğrusunu, en doğrusunu bilmeye çalışmak lâzım! Çeşit çeşit, yalan yanlış sözler çıksa da...

Böyle olduğu zaman insan, Allah’ın sevgili kulu oluyor. Allah’ın teveccüh buyurduğu bir kul oluyor. Meleklerin dua ettiği bir kul oluyor. Yer, gök ahalesinin sevdiği, yardım ettiği bir kimse oluyor.

Allah cümlemizi böyle ulemâ-yı âmilînden eylesin... Yâni, ilmiyle uygulaması aynı olan, özü aynı, sözü aynı, her şeyi tertemiz, güzel alimlerden olmayı hepimize Allah nasib eylesin... Hepimizi sevdiği kul eylesin... Hepimizin, hani yerle gökle ne demek, doğa ile, denizlerle, meleklerle böyle uyum içinde olan bir kâmil insan, kâmil varlık hâline gelmemizi Allah hepimize nasib eylesin...

b. Fakîhin Üstünlüğü

Diğer hadis-i şerife geçiyorum. İbn-i Abbas RA'dan, hasen hadis-i şerif olarak Tirmizî rivayet etmiş. Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz:⁴

فَقِيهُ وَاحِدٌ أَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ أَلْفِ عَبِيدٍ

(خ. فى تاريخه، ت. ه. هب. عن ابن عباس)

⁴ Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.48, no:2681; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.81, no:222; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.III, s.79, no:294; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI, s.78, no:11099; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.267, no:1715; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IX, s.57; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.II, s.161, no:1109; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.148, no:4398; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.III, s.308, no:1046; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.145; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.I, s.300; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XVIII, s.230, no:2196; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.IX, s.236; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Dâra Kutnî, *Sünen*, c.III, s.79, no:294; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.194, no:6166; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.267, no:1712; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.II, s.402, no:926; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.II, s.192; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, c.I, s.135; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.150, no:206; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.I, s.378; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.155, no:28793; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.88, no:1839;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XIV, s.462, no:14733.

RE. 324/1 (*Fakîhun vâhidün eşeddü ale’ş-şeytâni min elfi âbidin*) “Bir tane dini iyi bilen fakih, şeytana karşı bin tane âbidden daha kuvvetlidir, daha şiddetlidir; şeytanı daha çok yener, şeytanı daha iyi bastırır, şeytana daha çok zarar verir. Şeytan ondan daha çok korkar.” demek.

Fakih kelimesini duymuşsunuzdur. Bu Türkçemize *fakı* diye geçmiştir. *Fakıoğlu* meselâ, fakihoglu demek aslında. Fıkıh sahibi demek, yâni dini iyi bilen... Biliyorsunuz, el-hamdü lillâh, Türkiye’nin %99’u müslüman ve herkes:

“—El-hamdü lillâh, ben müslümanım!” diyor.

Hatta İslâm’ın emirlerini tutmasa, yaşayamasa, yapamasa bile:

“—Ben el-hamdü lillâh müslümanım da, bu benim kusurum. İbadet edenleri seviyorum, ama kendim fırsat bulamıyorum; işte bu kusurum...” filân diyor.

Herkes müslüman olduğunu söylüyor. Amma İslâm’ı bilmiyorlar. Yâni İslâm’ın emirleri, Allah’ın emri, Peygamber Efendimiz’in tavsiye-i nebeviyyesi nedir, bunu bilmiyorlar. Tabii bunları bilmek lâzım! Bilerek, dinin özünü iyi kavramış olarak İslâm’ı yaşamak lâzım!..

Burada bir de şunu söylemek istiyorum, aziz ve muhterem kardeşlerim: Bizim ecdadımız Orta Asya’dayken, müslümanlar geldiler, İslâm’ı tebliğ ettiler. Bizim ecdadımız da İslâm’la tanışınca, böyle yüz binlerce çadırlar hâlinde

grup grup, fevc fevc, kabile kabile, zümre zümre, severek müslüman oldular. Bunda kalmadılar, İslâm'ı iyi öğrendiler. O kadar iyi öğrendiler ki, en büyük hadis kitapları onlar tarafından yazıldı. En büyük din kitapları onlar tarafından yazıldı. Fıkıh kitapları, tefsir kitapları dedelerimiz tarafından yazıldı. Arapların da okuduğu, Arapların da istifade ettiği çok değerli çalışmalar yaptılar, araştırmalar yaptılar.

Bir şeyi daha burada kesin olarak belirtmek istiyorum: Şöyle düşünebilir 20. Yüzyıl'da Türkiye'deki bir insan:

“—Efendim, o zamanlar hangi asırdı?.. Sekizinci Asır'dı. Sekizinci Asır'da İslâm gelmiş, ecdadımız müslüman olmuş. İşte ne yapalım, şimdi 20. Yüzyıl'da şartlar değişti...” diye düşünebilir.

Aziz ve sevgili kardeşlerim, bir kere şunu söyleyeyim: Ecdadımız, Orta Asya'daki müslümanlar, İslâm'dan önceki bütün dinleri tanıdılar. Hatta onlarla ilgili çok kıymetli eserler yazdılar. Meselâ, el-Bîrûnî isimli meşhur alimin, böyle dünyadaki çeşitli inançlarla ilgili çok kıymetli eserleri var. Rahmetli Günay Tümer kardeşimiz anlatırdı, dinler tarihi profesörlerinden... Bütün dinleri çok iyi biliyorlardı. Orta Asya dinlerini, Uzakdoğu dinlerini, Çin'in, Japonya'nın bugünkü inanç sistemini, Hindistan'ın inanç sistemini, o bozkırlardaki putperest inançları, Şamanizm'i ve sâireyi iyi biliyorlardı.

Başka?.. Yahudiliği iyi biliyorlardı. Hatta bazı kabileler, Türk kabileleri, o zaman kendilerine gelen ilâhî din, hak din diye, yahudi dinini benimsemişlerdi.

Sonra Hristiyanlığı biliyorlardı. Bu Karadeniz'in kuzeyindeki, şimdi Hazar Denizi'nin kuzeyindeki, Rusya'daki, Beyaz

Rusya'daki, o bölgelerdeki Türkler hristiyanlıkla karşılaşmışlardı, tanışmışlardı. Hristiyanlığı biliyorlardı. Hristiyan olanlar vardı içlerinde... Macaristan'a kadar gelen kabileler, Hunlar ve sâireler onların evlâtları.

Bütün dinleri biliyorlardı, bütün inançları biliyorlardı. Hepsini de denemişlerdi, hepsine girdiler, yaşadılar, gördüler. Bu kadar çeşitli inancın içinden, İslâm'ı beğenerek, güzelliklerini kavrayarak seçtiler, müslüman oldular. Bu güzel bir şey!.. Yâni mukayeseler yaparak, karşılaştırmalar yaparak müslüman oldular. Bu çok güzel bir şey!..

Pek çok güzel şey var. Güzel şeylerin ikincisi, ikinci güzel şey: İslâm'ı çok güzel incelediler, en derin tarzda incelediler, en sağlam şekilde incelediler.

Üçüncü güzel olan şey: İslâm'ı en güzel tarzda tefekkür edip, anladılar ve yorumladılar. Yâni İslâm'ın kuru kuruya, "İslâm böyle demiş." diye böyle taassubla, körü körüne benimsemediler; mukayeseler yaptılar, felsefesini yaptılar, üzerinde tefekkür ettiler, ayetlerin hadislerin mukayeselerini yaptılar, ahkâmının hudutlarını

çizdiler, dinde çok derinleştiler. Yâni o insanların bugün eserlerini okuduğumuz zaman hayran kalıyoruz.

“—Biz hayran kalıyoruz, çünkü onların torunlarıyız. Tabii bu yandaşların birilerini sevmesi...”

Hayır, öyle değil! Bizim dışımızda Avrupalı olan, hristiyan olan, başka kültürlerle yetişmiş, başka dinlerin mensubu olarak yetişmiş insanlar da aynı kanaatteler. Onlar da diyorlar ki:

“—O muazzam eserleri, o muhteşem alimlerin yazdığı eserleri okuyun!”

Şimdi burada, Münih’te, çok sevgili kardeşlerimizle oturduk, konuştuk. Türkiye’deki durumları konuştuk, işte bu sonmünakaşaları, kavgaları ve sâireleri, güncel meseleleri konuştuk. Bir arkadaşımız dedi ki:

“—Almanya’da çok kuvvetli bir şekilde İslâmiyet yayılıyor.”

Hani Helmut Kohl ne demiş; veya hristiyan demokratlar, “Siz müslüman olduğunuz için, ayrı kültürden olduğunuz için; biz de hristiyan olduğumuz için sizi AB’ye almayız!” filân demişler. “Bugün Almanya’da yüz bin kadar müslüman Alman, harıl harıl

çalışıyor.” diye arkadaşımız söyledi. Bu rakamı da kendisine bir Alman vermiş. Bir aileden bahsetti, bir çiftten bahsetti, ismini de söyledi, şu anda ben size nakledemeyeceğim:

“—O kadar İslâmî çalışma yapıyor, o kadar güzel İslâm’ı anlatıyor ki, ben hayran kalıyorum!” dedi.

Neden?..

“—Tabii Almanca’ları güzel, bu toplumu tanıyorlar, topluma İslâm’ı böyle pervaneler gibi döne döne, harıl harıl çalışa çalışa İslâm’ı anlatıyorlar, İslâm’ı benimsiyorlar.” dedi.

Yâni, iş demin söylediğim gibi, hani böyle tesadüfle, tarihî bir olgu olarak meydana gelmiş değil; ilmin, irfanın, incelemenin, mukayesenin sonucu... Bu devrin insanı da aynı sonuca varıyor.

Onun için, aziz ve sevgili kardeşlerim, dinimizin kıymetini bilelim!.. Avrupalılar sonunda bunu bizden alır da, biz cahil, cascavlak ortada kalırsak, yazık olur şehidlerin torunu olan milletin evlâtlarına... Avrupalılar İslâm’ı anlamış, benimsemiş, ahiret saadetini kazanmış; şehidlerin çocukları İslâm’ın kıymetini bilmemiş, cahil kalmış, abuk sabuk şeylerle meşgul olmuş; ondan sonra da ahirette cezasını bulmuş... Çok yazık olur, çok acı bir şey olur.

O bakımdan, sizi çok uyarmak istiyorum! Çok dikkat etmenizi rica ediyorum! Allah-u Teâlâ Hazretleri hepinizin, hepimizin yardımcısı olsun... Hepimizi sevdiği kul eylesin... Sevdiği bilgilere sahip olup, sevdiği şekilde ömür geçirip, huzuruna sevdiği kul olarak varmayı hepimize aziz ve sevgili kardeşlerim, nasib eylesin...

c. Tevbe ve İstiğfar Emandır

Bir hadis-i şerif daha, bunların arkasından okumak istiyorum.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁵

فِي الْأَرْضِ أَمَانَانِ: أَنَا أَمَانٌ، وَالْإِسْتِغْفَارُ أَمَانٌ.
وَأَنَا مَذْهُوبٌ بِي، وَ يَبْقَى أَمَانُ الْإِسْتِغْفَارِ؛
فَعَلَيْكُمْ بِالْإِسْتِغْفَارِ، عِنْدَ كُلِّ حَدَثٍ وَ ذَنْبٍ

(الديلمى عن عثمان بن أبي العاص)

RE. 325/14 (*Fi'l-ardı emânân: Ene emânün, ve'l-istiğfâru emânün. Ve ene mezhûbün bî, ve yebkà emânü'l-istiğfâr. Fealeyküm bi'l-istiğfâri, inde külli hadesin ve zenbin.*)

Bu da Osman ibn-i Ebi'l-Às RA'dan rivayet edilmiş bir hadis-i şerif. Bu hadis-i şerifi bugünkü sohbetimin sonuncu, üçüncü hadis-i şerifi olarak size nakletmek istiyorum. Diyor ki Peygamber Efendimiz:

(*Fi'l-ardı emânân*) “Yeryüzünde iki tane eman sebebi vardır, eman vardır.” *Eman* ne demek? Hani bir harbde düşman eman diliyor. Yâni elini kaldırıyor, “Tamam!” diyor, teslim oluyor. Böylece biz de ona eman veriyoruz: “Tamam, seni öldürmeyeceğiz, sen eminsin!” diyoruz, esir alıyoruz. O eman diliyor bizden, yâni “Bana eman ver!” diyor; biz de ona eman veriyoruz.

⁵ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.136, No:4366; Osman ibn-i Ebi'l-As RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.731, no:2093; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIV, s.473, no:14760.

Yâni, “Benimle çarpıştın, bana saldırmıştın, ben seni öldüreceğim!” demiyoruz da, hani âdetâ affediyoruz, eman veriyoruz. Emanı biliyorsunuz. *Aman* diye geçiyor Türkçe’de. “Aman Allah’ım, aman!” deriz biz de kendimiz için. Yâni, “Allah bizi affetsin, cezalandırmasın!” diye. “Aman yâ Rabbi!” deriz.

“Yeryüzünde iki tane eman vardır. (*Ene emânün*) Ben emânım. Yâni, emniyet sebebiyim, affolunma sebebiyim, Allah’ın bağışlaması sebebiyim... (*Ve’l-istiğfâru emânün*) Allah’tan afv ü mağfiret istemek, ‘*Estağfiru’llâh el-azîm*’ demek, ‘Yâ Rabbi, beni afv ü mağfiret eyle! *Allâhümma’ğfirlî*’ demek, ‘Beni afv ü mağfiret eyle!’ demek de; bu da bir emandır. Yâni o da insanı felâkete uğramaktan kurtarıyor.”

Hani, eman dileyen insana eman verildiği zaman, canını kurtardığı gibi, istiğfar eden insan da Allah’ın azabından, gazabından kurtulmuş oluyor. Peygamber Efendimiz de eman, istiğfar da eman...

Peygamber Efendimiz’in emanı, eman oluşu ayet-i kerimeyle sabit. Ayet-i kerimede buyruluyor ki, *bi’smi’llâhi’r-rahmâni’r-rahîm*:

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ

(الأنفال: ٣٣)

(*Ve mâ kâna’llâhu li-yuazzibehüm ve ente fîhim*)
“Ey Rasûlüm! Sen onların arasındayken, kusur da işlemiş olsalar, ben o kulları cezalandırmam, onlara umûmî bir azab göndermem! Senin

hatırına, yâni sen orada bulunuyorsun, aralarındasın diye onları azaplandırmam.” (Enfal, 8/33)

Nasıl olabilirdi meselâ? Eski ümmetlerde nasıl olmuş?.. Nuh AS'ın kavminin başına tufan felâketi gelmiş. Yâni Allah'ı inkâr ettikleri, âsi oldukları, peygamberi dinlemedikleri, putlara taptıkları, günah işledikler için tufan gelmiş. Tufanda helâk olmuşlar. Bilmem, Firavun kavmi, ordusu, kendisi Kızıldeniz'de boğulmuş, o felâkete uğramış. Nemrut bir başka türlü felâkete uğramış. Ad kavmi, Semud kavmi bir başka türlü felâkete uğramış... Yâni, Allah cezasını dünyada da veriyor kötü olanların. Ama Peygamber Efendimiz'e buyuruyor ki:

“—Sen o kavmin arasındayken, ben o kavme umûmî bir azab indirecek değilim!”

SAS Efendimiz korkardı. Uzaktan böyle bir kara bulut, sarı bulut, felâket, fırtına, kasırga alâmeti olan bir bulut görünce, sapsarı kesilirdi Peygamber Efendimiz:

“—Acaba Allah, kulların bir kusurundan dolayı, günahından dolayı, Ad kavmini, Semud kavmini, eski kavimlerin bazıları helâk ettiği gibi azab mı gönderecek?” diye korkardı.

Dua ederdi, Allah'a sığılırdı. “Affet yâ Rabbi!” derdi. Ümmetinin, halkın ve insanların selâmetini isterdi. Hatta kendisine azab edenlerin dahi bağışlamasını isterdi Allah'tan:

“—Yâ Rabbi bilmiyorlar, benim kavmimi affeyle yâ Rabbi! Çünkü onlar daha henüz gerçekleri

bilmiyorlar. Anlamadılar, düşmanlığı ondan yapıyorlar.” derdi.

Allah-u Teâlâ Hazretleri de Peygamber Efendimiz’in hatırına, azabı hak etmişlere bile azabı vermezdi, tehir ederdi. O halde Peygamber Efendimiz, bir eman sebebiydi. Yâni, kulların emniyete ermesi, Allah’ın affına mazhar olması, kahrından korunması sebebiydi.

İstiğfar da bir emandır. Yâni, tevbe ve istiğfar eden kimse de, Allah’ın kahrından korunur, emanı kabul olur, kendisine eman verilmiş olur. Kusur işlemiş bile olsa Allah onu cezalandırmaz. Bu bir müjde tabii... Bu üçüncü hadis-i şerifi müjde olsun diye size okuyorum. Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz:

(Ve ene mezhûbün bî) “Beni Allah bu dünyadan bir gün alacak, götürülecek bir kimseyim. Burada ebedî kalacak bir kimse değilim. Bir gün gelecek, ben de bir fânîyim, vefat edeceğim. Allah beni vefat ettirecek, ahirete götürülecek. Burada kalıcı değilim, gidiciyim. *(Ve yebkà emânü’l-istiğfâr)* Ama, tevbe ve istiğfar emanı, yâni sebeb-i emanlardan birisi olan, iki emandan birisi olan tevbe ve istiğfar eylemek, kıyamete kadar kalacak.”

Demek ki, bizim elimizde fırsat olarak; Rasûlüllah Efendimiz’in hayatına yetişemedik, gül cemâline eremedik, tatlı sohbetinde bulunamadık amma, tevbe ve istiğfar imkânı elimizde. Suçluysak da, günahlıysak da o eman vesilesi mevcut...

(*Fealeykümübi'l-istiğfâr*) “O zaman ey ümmetim, size istiğfarı tavsiye ederim! (*İnde külli hadesin ve zenbin*) Her bir kötü iş yaptığınızda, günah işlediğinizde hatanızı anlayın, hatanızdan dönün, tevbe edin ki, Allah size eman versin.” diye SAS Efendimiz tavsiye buyuruyor.

Hades, peltek se ile, hâdis olan bir kusur, günah mânâsına. Bazen de abdesti bozan bir olay mânâsına gelir. İnsanın yaptığı bir kusurlu iş demek oluyor tabii. *Zenb* de günah demek...

“—Her hadeste ve her gûnahta hemen aklınızı başınıza toplayın!.. Şeytana nasıl uydunuz, nefse nasıl kapıldınız, nasıl yaptıysanız; o günahı ah yapmasaydınız daha iyiydi ama yaptınızsa hemen tevbe ve istiğfar edin, hatanızdan dönün, Allah’tan afv ü mağfiret isteyin, özür dileyin: ‘Yâ Rabbi, benim yapmamam gerekiyordu bunu ama, nasılsa işte kapıldım yaptım, yâ Rabbi beni affeyle!’ deyin!” diye, SAS Efendimiz tavsiye buyuruyor.

Başka hadis-i şeriflerle de müjdesi var Peygamber Efendimiz SAS’in: Allah tevbe eden kulların günahlarını bağışlıyor ve tevbe ve istiğfarla günah kalmıyor.

Tabii bizim suçlarımız vardır, günahlarımız vardır, hatalarımız vardır, tembelliklerimiz vardır, kalb kırma vardır, kötü huy vardır, kötü söz vardır... Tabii binbir türlü hatamız olduğundan, Allah’tan önce afv ü mağfiret istemeliyiz. Her şeyden önce...

Onun için, her gün ben size söylüyorum, Peygamber Efendimiz'in nasihati olarak naklediyorum kardeşlerime, gelip benden ders alan kardeşlerime:

“—Günde yüz defa *Estağfiru'llàh*, yüz defa *Lâ ilâhe illa'llàh*, bin defa *Allah*, yüz defa *salevât-ı şerife*, yüz defa *Kul huva'llàhu ehad çekin!*” diyorum.

Neden?.. İşte hadis-i şeriflerde çıkıyor. Tevbe ve istiğfar ettiniz mi, günahlarınız afv ü mağfiret olacak. İnsan günah işlediği zaman ne olur?.. Bazen dünyada da, günah dolayısıyla rızkı azalır, başına ceza ve belâ gelir. Tabii ahirette de azabı olacak, cehenneme düşecek. Dünyada da çektiklerinin bir kısmı, işlediği suçlardan, günahlardan dolaydır. Onun için, hatalarımıza tevbe ve istiğfar edelim!..

Tevbe ve istiğfar etmek için de, insanın düşünen bir insan olması lâzım! Mütefekkir bir insan olması lâzım!.. Kendisini kontrol eden, teftiş eden, takip eden, hatalarını anlayan, bulan, akşamları, sabahları düşünüp de, düşüne taşına iş yapan, hatası olsa tesbit eden ve “Bunu bir daha yapmayayım!” diye düşünen insan olması lâzım müslümanın!.. Tabii bunun sonucu ne olur? Böyle bir âdet, bir müslümanın âdeti olursa; böyle bir iş, yâni hatasını düşünmek, hatasından af dilemek, dönmek, hataları bir bir yok etmeye sebep olur. Günden güne iyi bir insan olmasına sebep olur. Sonunda Allah'ın sevdiği bir kul hâline dönüşmesine sebep olur, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

Evet, bugünkü sonuncu hadis-i şerifle de size çok tevbe ve istiğfar etmenizi tavsiye etmiş oldu Peygamber SAS Efendimiz... Ben de size naklettim. Allah-u Teâlâ Hazretleri, işlemiş olduğumuz hataları, günahları afv ü mağfiret eylesin... Bundan sonraki ömrümüzü hatalara, günahlara bulaşmadan, haramlara yanaşmadan, sevdiği kul olarak geçirmeğe cümlemizi muvaffak eylesin... Tefvikini yar ve refik eylesin... Hidayet üzere eylesin...

İyi insanlarla beraber eylesin... Alimlerle, âbidlerle, fakihlerle, zarif, kâmil, edebli, dünyada gözü olmayan, Allah'ın rızasını düşünen iyi insanlarla beraber olmayı, Allah cümlemize nasib eylesin...

Her türlü fitnelerden, fesadlardan, zulümlerden, hatalardan, yanlışlıklardan, zalimlerin zulmünden; fâcirlerin yaptığı günahlar dolayısıyla, üzerimize onlar sebebiyle umûmî bir belâ ve âfet gelmesinden bizleri korusun... İki cihan saadetine nâil eylesin... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

07. 03. 1997 - Münih / ALMANYA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

